EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 20.5.2020.
COM(2020) 522 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Portugāles 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Portugāles 2020. gada stabilitātes programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Portugāles 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Portugāles 2020. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību[2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Komisija 2019. gada 17. decembrī pieņēma gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģiju, tādējādi uzsākot 2020. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Komisija 2019. gada 17. decembrī uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Portugāle bija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī ieteikumu "Padomes ieteikums par eurozonas ekonomikas politiku".

(2) 2020. gada ziņojums par Portugāli[3] tika publicēts 2020. gada 26. februārī. Tajā bija izvērtēts, kā Portugāle īstenojusi tai adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.
[2] OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.
[3] SWD(2020) 521 final.

2019. gada 9. jūlijā[4], turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem, un Portugāles progress virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu. Tajā bija ietverts arī padziļināts pārskats, kurš veikts saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu un kura rezultāti arī tika publicēti 2020. gada 26. februārī. No Komisijas veiktās analīzes secināms, ka Portugālē pastāv makroekonomikas nelīdzsvarotība. Konkrētāk, lielais neto ārējo saistību apjoms, privātā un publiskā sektora parāds un ienākumus nenesošo aizdevumu (INA) lielais īpatsvars rada neaizsargātību zema ražīguma pieauguma kontekstā.

(3) 2020. gada 11. martā Pasaules Veselības organizācija oficiāli pasludināja Covid-19 uzliesmojumu par pasaules mēroga pandēmiju. Tā ir nopietna sabiedrības veselības ārkārtas situācija, kas skar iedzīvotājus, sabiedrību kopumā un ekonomiku. Tā pakļauj valstu veselības sistēmas smagai spriedzei, rada traucējumus globālajās piegādes ķēdēs, nestabilitāti finanšu tirgos un patērētāju pieprasījuma satricinājumus un negatīvi ietekmē dažādas nozares. Tā apdraud iedzīvotāju darbvietas un ienākumus un uzņēmumu darbību. Tā ir izraisījusi ievērojamu ekonomikas satricinājumu, kam jau ir nopietnas sekas Eiropas Savienībā. Komisija 2020. gada 13. martā pieņēma paziņojumu[5], kurā aicināja koordinēt rīcību, reaģējot uz krīzi ekonomikā, un iesaistīt visus dalībniekus valstu un Savienības līmenī.

(4) Vairākas dalībvalstis ir izsludinājušas ārkārtas stāvokli vai ieviesušas ārkārtas pasākumus. Ārkārtas pasākumiem vajadzētu būt stingri samērīgiem, nepieciešamiem, ar ierobežotu ilgumu un saskaņā ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Turklāt uz tiem būtu jāattiecina demokrātiskā pārraudzība un iespēja tos neatkarīgi pārskatīt tiesā.

(5) 2020. gada 20. martā Komisija pieņēma paziņojumu par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu[6]. Šī klauzula, kuru veido Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 1. punkts, 6. panta 3. punkts, 9. panta 1. punkts un 10. panta 3. punkts un Regulas (EK) Nr. 1467/97 3. panta 5. punkts un 5. panta 2. punkts, atvieglo budžeta politikas koordināciju nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. Komisija savā paziņojumā pauda Padomei viedokli, ka pašreizējos apstākļos, ņemot vērā paredzamo nopietno ekonomikas lejupslīdi Covid-19 uzliesmojuma dēļ, ir pieļaujams iedarbināt šo klauzulu. Dalībvalstu finanšu ministri 2020. gada 23. martā piekrita Komisijas novērtējumam. Vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšana ļauj uz laiku atkāpties no korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, ja tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Attiecībā uz korektīvo daļu Padome uz Komisijas ieteikuma pamata var arī nolemt pieņemt pārskatītu fiskālo trajektoriju. Vispārējā izņēmuma klauzula neaptur Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētās procedūras. Tā ļauj Komisijai un Padomei atkāpties no budžeta prasībām, kas būtu piemērojamas parastā situācijā, vienlaikus dodot iespēju Komisijai veikt vajadzīgos politikas koordinācijas pasākumus saskaņā ar paktu.

(6) Ir jāturpina pasākumi, lai ierobežotu un kontrolētu pandēmijas izplatīšanos, stiprinātu valstu veselības sistēmu noturību, mazinātu sociālekonomiskās sekas, izmantojot atbalsta pasākumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām, un nodrošinātu pienācīgus veselības un drošības apstākļus darbavietā nolūkā atsākt saimniecisko darbību. Savienībai būtu pilnībā jāizmanto dažādie tās rīcībā esošie instrumenti, lai atbalstītu dalībvalstu centienus minētajās jomās. Vienlaikus dalībvalstīm un Savienībai būtu

[4] OV C 301, 5.9.2019., 117. lpp.
[5] COM(2020) 112 final.
[6] COM(2020) 123 final.

jāsadarbojas, sagatavojot pasākumus, kas vajadzīgi, lai atjaunotu mūsu sabiedrības un ekonomikas normālu darbību un ilgtspējīgu izaugsmi, citstarp integrējot zaļo pārkārtošanos un digitālo pārveidi un mācoties no krīzes laikā gūtās pieredzes.

(7) Covid-19 krīze ir apliecinājusi, ka vienotais tirgus ir pietiekami elastīgs, lai spētu pielāgoties ārkārtas situācijām. Tomēr, lai nodrošinātu ātru un vienmērīgu pāreju uz ekonomikas atlabšanas posmu, preču un pakalpojumu brīvu apriti un darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, ir jāatceļ steidzamie ārkārtas pasākumi, kas kavē vienotā tirgus normālu darbību, tiklīdz tie vairs nav nepieciešami. Pašreizējā krīze ir atklājusi vajadzību pēc krīzes gatavības plāniem veselības aprūpes nozarē, kas jo īpaši ietver uzlabotas iepirkumu stratēģijas, dažādotas piegādes ķēdes un nepieciešamo krājumu stratēģiskās rezerves. Tie ir būtiski elementi, uz kuru pamata tiks izstrādāti plašāki krīzes gatavības plāni.

(8) Savienības likumdevējs jau ir grozījis attiecīgos tiesiskos regulējumus[7], lai ļautu dalībvalstīm mobilizēt visus neizmantotos līdzekļus no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem nolūkā novērst Covid-19 pandēmijas ārkārtas sekas. Minētie grozījumi nodrošinās papildu elastīgumu, kā arī vienkāršotas un racionalizētas procedūras. Lai mazinātu spiedienu uz naudas plūsmu, dalībvalstis arī var 2020.–2021. grāmatvedības gadā izmantot 100 % līdzfinansējuma likmi no Savienības budžeta. Portugāle tiek mudināta pilnībā izmantot šīs iespējas, lai palīdzētu tiem iedzīvotājiem un nozarēm, kuras šīs problēmas ietekmē visvairāk

(9) Paredzams, ka pandēmijas sociālekonomiskās sekas dažādos Portugāles reģionos izpaudīsies nevienādi, jo tiem ir atšķirīgi specializācijas modeļi, jo īpaši reģionos, kuri ir ļoti atkarīgi no tūrisma, piemēram, Algarvē un Madeiras un Azoru salu tālākajos reģionos. Tas ir saistīts ar ievērojamu risku, ka Portugālē paplašināsies reģionālās un teritoriālās atšķirības. To papildina risks, ka uz laiku izirs konverģences process starp dalībvalstīm, tāpēc pašreizējā situācijā ir vajadzīga politiska atbildes reakcija.

(10) Portugāle savu 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada stabilitātes programmu iesniedza 2020. gada 16. maijā. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

(11) Uz Portugāli pašlaik attiecas Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa, un tai piemēro noteikumu par parādu. Padome 2018. gada 13. jūlijā ieteica Portugālei nodrošināt, lai valdības neto primāro izdevumu[8] nominālā pieauguma temps

---

[7] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/460 (2020. gada 30. marts), ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 508/2014 attiecībā uz īpašiem pasākumiem, kas nepieciešami, lai piesaistītu investīcijas dalībvalstu veselības aprūpes sistēmās un citos to ekonomikas sektoros, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu), (OV L 99, 31.3.2020, 5. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/558 (2020. gada 23. aprīlis), ar ko Regulas (ES) Nr. 1301/2013 un (ES) Nr. 1303/2013 groza attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai nodrošinātu ārkārtas elastību Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanā, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (OV L 130, 24.4.2020, 1. lpp.).

[8] Valdības neto primārie izdevumi ietver kopējos valdības izdevumus, izņemot procentu izdevumus, izdevumus par Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionāras izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. Valsts finansētā bruto pamatkapitāla veidošanas līmenis ir izlīdzināts četru gadu laikposmā. Ir ņemti vērā tiesību aktos paredzētie diskrecionārie ieņēmumu pasākumi vai ieņēmumu palielinājumi. Vienreizēji pasākumi gan ieņēmumu, gan izdevumu jomā ir atskaitīti.

2019. gadā nepārsniegtu 0,7 %, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 0,6 % apmērā no IKP. Komisijas vispārējais novērtējums apstiprina būtisku novirzi no ieteiktajām korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai 2019. gadā, kā arī 2018. un 2019. gadā kopā. Tomēr, ņemot vērā vispārējās izņēmuma klauzulas aktivizēšanu, turpmāki pasākumi saskaņā ar būtiskas novirzes procedūru Portugālei nav pamatoti.

(12) Savā 2020. gada stabilitātes programmā valdība neiekļāva makroekonomisko scenāriju un plānus par vispārējās valdības bilanci un parāda attiecību pret IKP 2020. gadā. Tomēr 2020. gada stabilitātes programmā lēsts, ka ik pēc 30 darba dienām, t.i., aptuveni 1,5 pilna mēneša, pārvietošanās ierobežojums var vidēji radīt negatīvu ietekmi uz gada IKP 6,5 procentpunktu apmērā. Makroekonomikas un fiskālo perspektīvu ietekmē liela nenoteiktība Covid-19 pandēmijas dēļ. Pastāv katrai valstij raksturīgi riski, kas ir budžeta prognožu pamatā un ir saistīti ar iespējamo publiskā sektora saistību pieaugumu, ko izraisījusi daži valsts uzņēmumi un ar Covid-19 saistīti pasākumi, kas vērsti uz privāto sektoru. Tas papildina nozīmīgu, iepriekš pastāvējušu saistību līmeni, kas daļēji saistīts ar banku papildu atbalsta pasākumu iespējamo turpmāko ietekmi uz budžetu.

(13) Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju un īstenojot saskaņotu Savienības pieeju, Portugāle ir noteikusi budžeta pasākumus, lai palielinātu veselības aprūpes sistēmas kapacitāti, ierobežotu pandēmiju un sniegtu atbalstu vissmagāk skartajām personām un nozarēm. 2020. gada stabilitātes programmā ir sniegtas aplēses par minēto pasākumu ietekmi uz budžetu vai nu reizi mēnesī, vai reizi gadā, nesniedzot prognozēto kopējo gada rādītāju 2020. gadam. Šie pasākumi cita starpā ietver vienreizēju īpašu atbalstu uzņēmumiem uzņēmējdarbības atsākšanai (508,0 miljoni EUR jeb 0,3 % no IKP), vienkāršotu shēmu pagaidu darba pārtraukšanai (“atlaišanu”, 373,3 miljoni EUR jeb 0,2 % no IKP mēnesī, kad tie tika piemēroti) un individuālo aizsardzības līdzekļu iegādi veselības aprūpes sistēmā (0,1 % no IKP mēnesī, kad tie tika piemēroti)[9]. Komisija lēš, ka šie pasākumi 2020. gadā varētu radīt kopējās tiešās budžeta izmaksas aptuveni 2,5 % apmērā no IKP. Turklāt Portugāle ir paziņojusi par pasākumiem, kuri, lai gan tiem parasti nav tiešas ietekmes uz budžetu, palīdzēs atbalstīt uzņēmumu un mājsaimniecību likviditāti, kas saskaņā ar 2020. gada stabilitātes programmu tiek lēsta aptuveni 25,2 miljardu EUR apmērā jeb 12,5 % apmērā no IKP. Šie pasākumi ietver maksājumu atlikšanu pievienotās vērtības nodoklim, iedzīvotāju ienākuma nodoklim un uzņēmumu ienākuma nodoklim, kā arī sociālajām iemaksām (7,9 miljardi EUR jeb 3,9 % no IKP), kā arī valsts garantētām kredītlīnijām un citām līdzīgām iniciatīvām (4,0 miljardi EUR jeb 2,0 % no IKP). Kopumā Portugāles veiktie pasākumi atbilst pamatnostādnēm, kas izklāstītas Komisijas paziņojumā par koordinētu ekonomisko reakciju uz Covid-19 uzliesmojumu. Minēto pasākumu pilnīga īstenošana, kam sekos fiskālās politikas pārorientēšana uz piesardzīga vidēja termiņa fiskālā stāvokļa sasniegšanu, kad ekonomikas apstākļi to ļaus, palīdzēs saglabāt fiskālo stabilitāti vidējā termiņā.

(14) Pamatojoties uz Komisijas 2020. gada pavasara prognozi nemainīgas politikas apstākļos, Portugāles vispārējās valdības budžeta deficīts tiek prognozēts 6,5 % apmērā no IKP 2020. gadā un 1,8 % apmērā no IKP 2021. gadā. Tiek prognozēts, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2020. gadā sasniegs maksimumu 131,6 % apmērā, pirms 2021. gadā tā samazināsies līdz 124,4 %.

[9] Saskaņā ar Komisijas 2020. gada pavasara prognozi ietekme uz budžetu ir izteikta procentos no IKP 2020. gadā.

(15) Komisija 2020. gada 20. maijā nāca klajā ar ziņojumu, kas attiecībā uz Portugāli sagatavots saskaņā ar Līguma 126. panta 3. punktu sakarā ar prognozēto budžeta deficīta robežvērtības – 3 % no IKP – pārsniegšanu 2020. gadā. Kopumā analīze liecina, ka Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/1997 noteiktais deficīta kritērijs nav izpildīts.

(16) Covid-19 pandēmija 2020. gada marta sākumā skāra Portugāli, pakļaujot tās veselības aprūpes sistēmu lielam spiedienam. Valdība ātri īstenoja vairākus stingrus ierobežošanas pasākumus, no 2020. gada 18. marta līdz 2020. gada 2. maijam ieviešot konstitucionālu ārkārtas stāvokli, lai pēc iespējas ierobežotu slimības izplatīšanos un cilvēku bojāeju. Portugāle veica pasākumus ar mērķi stiprināt veselības aprūpes sistēmas reaģēšanas spēju un izlīdzināt infekciju līkni, lai nepārslogotu slimnīcas. Valsts un pasaules mēroga ierobežošanas pasākumi ir ievērojami traucējuši saimniecisko darbību lielākajā daļā nozaru, īpaši smagi skarot tūrismu un ar to saistītās darbības, un mazinājuši Portugāles, jo īpaši mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu (MVU), sociālās un ekonomiskās attīstības perspektīvas. Tiek prognozēts, ka 2020. gadā ekonomika saruks par 6,8 % un 2021. gadā samazinājums būs 5,8 %.

(17) Lai mazinātu Covid-19 pandēmijas tiešo ietekmi uz cilvēku veselību, veselības aprūpes sistēma plašā mērogā saskaras ar lieliem izdevumiem. Ir vajadzīgas investīcijas, lai uzlabotu veselības aprūpes sistēmas noturību, nodrošinātu aprīkojumu, produktus un infrastruktūru, kas vajadzīga, lai stiprinātu spējas reaģēt uz krīzi, tostarp intensīvo aprūpi, testēšanu, tehnoloģisko un lietišķo medicīnisko pētniecību, kā arī vispārēju piekļuvi, tostarp ārpus pilsētu teritorijām, un Madeiras un Azoru salu tālākajos reģionos. Covid-19 uzliesmojuma sākumā pakāpeniski tika izstrādāts plāns ieviest jaunu valsts slimnīcu pārvaldības modeli, būtiski palielinot gada budžetu. Tā stabila īstenošana pašreizējos apstākļos varētu palīdzēt stiprināt veselības aprūpes sistēmas noturību. Covid-19 ir pierādījis nestabilitāti Portugāles ilgtermiņa aprūpes iestādēs , kurās ir novērojami augstāki inficēšanās un mirstības rādītāji. Neraugoties uz uzlabojumiem ilgtermiņa aprūpes teritoriālajā aptvērumā pēdējo desmit gadu laikā, vispārējais piekļuves līmenis visos valsts reģionos ir zems. Tajā pašā laikā pirms Covid-19 uzliesmojuma tika prognozēts, ka ilgtermiņa veselības aprūpes izdevumiem būs viens no lielākajiem pieaugumiem Savienībā procentos no IKP. Ir jāturpina centieni uzlabot veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes efektivitāti un kapacitāti, lai pārvarētu pašreizējo krīzi un risinātu ar novecošanu saistītās problēmas.

(18) Pēc ilgstošas un pozitīvas darba tirgus attīstības kopš 2014. gada Portugāle tagad pandēmijas rezultātā saskarsies ar ārkārtējām nodarbinātības problēmām. Saskaņā ar Komisijas prognozi paredzams, ka bezdarba līmenis 2020. gadā palielināsies līdz 9,7 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un 2021. gadā pazemināsies līdz 7,4 %, salīdzinot ar 6,5 % 2019. gadā. Lai atbalstītu nodarbinātību un mazinātu darbvietu zaudēšanas risku, Portugāle ir vienkāršojusi un pielāgojusi pašreizējās shēmas izmantošanu pagaidu darba pārtraukšanai. Mērķtiecīgi izmantojot Savienības un valstu programmas, būtu iespējams saglabāt darbvietas un saimniecisko darbību, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) vidū. Ekonomikas atlabšanas posmā izšķiroša nozīme būs personalizētai un mērķtiecīgai aktīvai darba tirgus politikai, jo īpaši prasmju pilnveidei un pārkvalifikācijai, lai saglabātu darbaspēka gatavību darbam. Lai radītu darbā pieņemto cilvēku skaita pieaugumu, izšķiroša nozīme būs sadarbībai starp darba devējiem, izglītības un apmācības iestādēm un valsts nodarbinātības dienestiem.

(19) Covid-19 uzliesmojuma dēļ ir vajadzīgi pasākumi sociālās ietekmes mazināšanai un neaizsargātu cilvēku aizsardzībai, lai nesaasinātu nevienlīdzību. To starpā ir bezdarbnieku pabalstu shēmas un ienākumu atbalsts visvairāk skartajiem darba

ņēmējiem, tostarp pašnodarbinātām personām un nestandarta darba ņēmējiem, piekļuve pakalpojumiem un pasākumi, kas palīdz no jauna iekļauties darba tirgū. Valsts sociālās jomas ārkārtas rīcības plāna īstenošana sadarbībā ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību varētu palīdzēt nekavējoties un koordinēti reaģēt, lai mazinātu krīzes sociālās sekas. Politikas izmaiņas, lai apturētu sociālo pārvedumu efektivitātes samazināšanos pēdējos gados, piemēram, minimālo ienākumu palielināšana, solidaritātes piemaksa vecāka gadagājuma cilvēkiem, pensijas un ģimenes pabalsti, ir pozitīvi ietekmējuši ienākumu sadali. Tomēr sociālie pārvedumi (izņemot pensijas) Portugālē 2018. gadā samazināja nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvaru tikai par 23,8 %, kas ir ievērojami mazāk par ES vidējo rādītāju 34 % apmērā. Turklāt minimālā ienākuma shēmas atbilstība ir viena no zemākajām Savienībā, nodrošinot ienākumus tikai 40 % apmērā no valsts nabadzības sliekšņa.

(20) Covid-19 pandēmija rada būtiskas prasības attiecībā uz digitālo tehnoloģiju izmantošanu, lai nodrošinātu nepārtrauktu piekļuvi izglītībai un komercdarbībai, ņemot vērā, ka bija jāpieņem sociālās distancēšanās pasākumi. Portugāles skolas un mācību centri ir slēgti, un ir traucēta tradicionālā mācīšanās klātienē. Aptuveni 6 % mājsaimniecību joprojām nav piekļuves internetam, kas ietekmē aptuveni 50 000 skolēnu, un piekļuve internetam un telesakaru tīkla pārklājums pilsētās un lauku apvidos ir ļoti atšķirīgs. Studentiem no sociālekonomiski labākos apstākļos esošām ģimenēm ir labākas iespējas risināt tālmācības radītās problēmas. Turklāt Portugālē ir liels digitālo prasmju deficīts. 2019. gadā 48 % iedzīvotāju trūka digitālo pamatprasmju, tostarp aptuveni 26 % iedzīvotāju vispār nebija digitālo prasmju, un to iedzīvotāju īpatsvars, kuri nekad nav izmantojuši internetu, bija divreiz lielāks par ES vidējo rādītāju. Pašreizējos apstākļos ir intensīvi jāīsteno e-apmācības kursi un jācenšas palīdzēt cilvēkiem, kurus skārusi digitālā atstumtība, pārvarēt šķēršļus, kas kavē piekļuvi tālmācībai. Digitālo tehnoloģiju ieviešana uzņēmumos, lai piedāvātu alternatīvus darba režīmus un digitālos pakalpojumus, nodrošinātu darbības nepārtrauktību uzņēmumiem, kuru pakalpojumus var sniegt tiešsaistē, tādējādi mazinot ierobežojumu ietekmi dažās nozarēs. Tas ir īpaši svarīgi Portugālē, kuras ekonomiku galvenokārt raksturo mikrouzņēmumi, kas koncentrēti tradicionālajās nozarēs. Viens no galvenajiem faktoriem, kas kavē MVU digitalizāciju, ir digitālo zināšanu trūkums, kuras cēlonis ir vispārējais vadītāju un darbinieku zemais digitālo prasmju līmenis.

(21) Lai novērstu bankrotus, no kuriem iespējams izvairīties, un palīdzētu uzņēmumiem pārdzīvot satricinājumu un saglabāt konkurētspēju, Portugāle pieņēma pasākumu kopumu, kuru mērķis ir atbalstīt dzīvotspējīgus uzņēmumus, jo īpaši MVU, kurus skārusi sociālās distancēšanās pasākumu noteikšana, kas nozīmē darbības ierobežojumus un vietējā un globālā pieprasījuma samazināšanos. Šie pasākumi galvenokārt vērsti uz to, lai nodrošinātu likviditātes atbalstu, tostarp izmantojot garantijas, ko finansē valsts un finanšu iestādes, tiešās subsīdijas, nodokļu atlikšanu un sociālo iemaksu samazinājumu. Tie ir jo īpaši vērsti vissmagāk skartajām nozarēm, tostarp tūrismam, viesmīlībai un saistītajām saimnieciskajām darbībām, kā arī ražošanas un eksporta uzņēmumiem. Ir svarīgi, ka publiskās iestādes un privātie starpnieki savlaicīgi un efektīvi īsteno šādus pasākumus. Šajā kontekstā Portugāles valdība vienkāršoja piekļuvi kredītlīnijām, proti, dokumentāciju, kas uzņēmumiem jāiesniedz. Izstrādājot un īstenojot šos pasākumus, ir jāņem vērā banku nozares noturība. Politikas rīcības papildu mērķis ir atbalstīt uzņēmējdarbību un pašnodarbinātās personas.

(22) Lai veicinātu ekonomikas atlabšanu, būs svarīgi pasteidzināt tādu publisko investīciju projektu īstenošanu, kuri jau sagatavoti realizēšanai, un veicināt privātās investīcijas, tostarp veicot attiecīgas reformas. Izaugsmi veicinošas investīcijas pētniecības un inovācijas, digitalizācijas, savienojamības un zaļās pārejas atbalstam veicinās Portugāles ekonomikas atveseļošanos un novirzīs to uz ilgtermiņa ilgtspējīgu izaugsmi. Investīcijas transporta infrastruktūrā varētu risināt Portugāles perifēro situāciju, jo īpaši novēršot pārrāvumus dzelzceļa savienojumā ar Spāniju un ļaujot izmantot Portugāles ostu nepietiekami izmantoto potenciālu. Portugāles Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā ir ziņots par būtiskām investīcijām, kas vajadzīgas, lai risinātu klimata pārmaiņu un enerģētikas pārkārtošanas jautājumus. Joprojām pastāv plašas iespējas uzlabot ēku energoefektivitāti un samazināt enerģijas patēriņu komercdarbībā. Ibērijas pussalas labāka energotīklu savienojamība varētu veicināt lielāku konkurenci un sekmēt atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu. Investīcijas var arī palīdzēt prognozēt klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi, piemēram, plūdus un mežu ugunsgrēkus, kā arī uzlabot ūdens un atkritumu apsaimniekošanu un attīstīt aprites ekonomikas potenciālu. Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļu 2021.–2027. gada plānojums varētu palīdzēt Portugālei risināt dažas no problēmām, ko rada pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku, īpaši teritorijās, kas ietvertas ziņojuma par valsti D pielikumā[10]. Tas ļautu Portugālei optimāli izmantot minēto fondu.

(23) Portugāles tiesu sistēma pēdējo gadu laikā ir kļuvusi efektīvāka, pateicoties vairākiem pasākumiem, kas joprojām tiek īstenoti. Tomēr pandēmija un no tās izrietošā recesija var izraisīt tiesvedības pieaugumu, kas varētu saasināt atlikušos trūkumus, jo īpaši ieilgušo tiesvedību un lielu neizskatīto lietu skaitu administratīvajās un nodokļu tiesās. Lielāka tiesu sistēmas efektivitāte un noturība varētu uzlabot uzņēmējdarbības vidi, no kā īpašu labumu gūtu vietējie MVU un ieguldītāji.

(24) Šie ieteikumi pievēršas pandēmijas sociālekonomiskās ietekmes novēršanai un ekonomikas atlabšanas veicināšanai, taču Portugālei 2019. gadā adresētie ieteikumi, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā, attiecās arī uz reformām, kuras ir būtiskas, lai risinātu strukturālās problēmas vidējā līdz ilgākā termiņā. Šie ieteikumi nav zaudējuši aktualitāti un arī turpmāk tiks pārraudzīti visā nākamā gada Eiropas pusgada ciklā. Tas attiecas arī uz ieteikumiem, kas skar ar investīcijām saistīto ekonomikas politiku. Minētie ieteikumi būtu jāņem vērā kohēzijas politikas finansējuma stratēģiskajā plānošanā pēc 2020. gada, t. sk. pašreizējās krīzes ietekmes mazināšanas pasākumos un izejas stratēģijās.

(25) Pēdējo gadu lakā Portugāles banku sistēmā ir vērojami vairāki kopējie uzlabojumi. Produktivitātes rādītāji uzlabojās, pateicoties centieniem palielināt nozares efektivitāti un samazināt uzkrājumus un vērtības samazinājumu. Ņemot vērā uzlaboto ienesīgumu, banku sistēma virzījās uz kapitāla rādītāju stiprināšanu. Tomēr pašu kapitāla līmenis joprojām ir zemāks par ES vidējo. INA īpatsvaram vairāku gadu garumā bija tendence samazināties, taču tas joprojām ir divreiz lielāks par ES īpatsvaru. Ienākumu radīšanas jauda joprojām ir problemātiska, ņemot vērā zemās procentu likmes un ekonomiku ar joprojām augstu parādsaistību līmeni. Pēdējā laikā ekonomikas pavājināšanās, Covid-19 krīze un zemo procentu likmju vide rada problēmas banku nozarei, un tas atspoguļosies piešķirto aizdevumu kredītkvalitātē. Turklāt Portugāles bankas joprojām ir ļoti saistītas ar dažām ģeogrāfiskām teritorijām, kas ir ļoti atkarīgas no preču, proti, naftas, cenu attīstības. Riska darījumi ar šīm ģeogrāfiskām teritorijām ir jutīgi pret tirgus risku, ārvalstu valūtas risku un kredītrisku,

[10] SWD(2020) 251 final.

un tie var ietekmēt to aizdevumu kredītkvalitāti, kas piešķirti sabiedrībām, kuras ir saistītas ar šīm ģeogrāfiskajām teritorijām.

(26) Ir konstatēts, ka ilgstošas maksātnespējas procedūras ir viens no galvenajiem faktoriem, kas liedz bankām ātri mazināt esošos INA uzkrājumus. Tiem ir arī būtiska ietekme uz šo aktīvu cenu noteikšanu sekundārajā tirgū, jo rezultāti, kurus mēra kā maksājumus kreditoriem, nav pietiekami. INA sadalījums joprojām uzrāda pastāvīgi augstu korporatīvo aizdevumu īpatsvaru (apmēram divas trešdaļas), kas ir vismazāk labojams ar ātru un standartizētu pieeju. Pēdējo gadu laikā ir veikti vairāki grozījumi gan maksātnespējas, gan civiltiesiskās izpildes procedūrās. Turpmāki pielāgojumi, jo īpaši attiecībā uz nepamatotu kavēšanos, palīdzētu gan kreditoriem, gan aizņēmējiem, jo aizņēmēji gūtu labumu no iespējas sākt visu no jauna.

(27) Eiropas pusgads nodrošina satvaru pastāvīgai ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanai Savienībā un tādējādi var veicināt ekonomikas ilgtspēju. Dalībvalstis savās 2020. gada valsts reformu programmās ir izvērtējušas progresu saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanu. Nodrošinot tālāk sniegto ieteikumu pilnīgu īstenošanu, Portugāle sekmēs progresu IAM sasniegšanā un kopīgus pūliņus konkurētspējīgas ilgtspējas nodrošināšanai Savienībā.

(28) Cieša ekonomikas koordinācija ekonomiskajā un monetārajā savienībā ir būtiska, lai panāktu ātru atveseļošanos no Covid-19 ekonomiskās ietekmes. Ņemot vērā Eurogrupas politiskās norādes, Portugālei kā dalībvalstij, kuras valūta ir euro, būtu jānodrošina, ka tās rīcībpolitikas arī turpmāk ir saskaņotas ar eurozonas ieteikumiem un tiek koordinētas ar citu eurozonas dalībvalstu rīcībpolitikām.

(29) Komisija 2020. gada Eiropas pusgada ietvaros ir veikusi Portugāles ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2020. gada ziņojumā par šo valsti. Tā ir arī novērtējusi 2020. gada stabilitātes programmu un 2020. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Portugālei iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Komisija ir ņēmusi vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Portugālē, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(30) Ņemot vērā šo novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2020. gada stabilitātes programmu, un tās atzinums[11] ir jo īpaši atspoguļots turpmāk minētajā 1. ieteikumā.

(31) Padome ir izskatījusi 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada stabilitātes programmu, ņemot vērā Komisijas padziļināto pārskatu un šo novērtējumu. Šajos ieteikumos ir ņemts vērā, ka pandēmijas apkarošana un ekonomiskās atlabšanas veicināšana ir pirmais nepieciešamais solis, kas ļaus koriģēt nelīdzsvarotību. Ieteikumi, kuri ir tieši vērsti uz makroekonomisko nelīdzsvarotību, ko Komisija konstatējusi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu, ir atspoguļoti 1., 2., 3. un 4. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Portugālei 2020. un 2021. gadā rīkoties šādi.

1. Ievērojot vispārējo izņēmuma klauzulu, veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai efektīvi risinātu pandēmijas situāciju, stiprinātu ekonomiku un atbalstītu tās turpmāko atlabšanu. Kad to pieļaus ekonomiskie apstākļi, īstenot fiskālo politiku, kas ļaus panākt piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli un nodrošināt parāda ilgtspēju

[11] Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.

un vienlaikus veicinās investīcijas. Stiprināt veselības aprūpes sistēmas noturību un nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei.

2. Atbalstīt nodarbinātību un noteikt prioritātes pasākumiem darbvietu saglabāšanai. Garantēt pietiekamu un efektīvu sociālo aizsardzību un ienākumu atbalstu. Atbalstīt digitālo tehnoloģiju izmantošanu, lai nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un apmācībai un palielinātu uzņēmumu konkurētspēju.

3. Īstenot pagaidu pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt uzņēmumu, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu, piekļuvi likviditātei. Agrāk īstenot rūpīgi izstrādātus publisko investīciju projektus un veicināt privātās investīcijas, lai veicinātu ekonomikas atveseļošanos. Ievirzīt investīcijas uz zaļo pārkārtošanos un digitālo pāreju, jo īpaši uz tīru un efektīvu enerģijas ražošanu un izmantošanu, dzelzceļa infrastruktūru un inovāciju.

4. Palielināt administratīvo un nodokļu tiesu efektivitāti.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs